

Zemlja se maščuje

»Narava se maščuje nad človekom, ker ne spoštuje njenih zakonov.« Tako je pred dnevi napisal eden italijanskih komentatorjev zadnje ujme in njenih strahotnih posledic v zgornji Lombardiji in na Južnem Tirolskem. Medtem ko pišemo, znaša obračun hudega neurja 16 mrtvih, 23 ljudi pa pogrešajo. Gmotna škoda je ogromna in je še niso, seveda, natančno izračunali.

Ko smo prebirali članke ali poslušali televizijska in radijska poročila o dogajanju v zgornji Lombardiji, kjer je nekajdnevno močno dežuje — tri dni je lilo kot iz škafa — povzročilo pravi »sodni dan«, smo si postavljali mnogo vprašanj, predvsem pa ti-le dve: kako je mogoče, da je do tolikšne nesreče prišlo prav v Lombardiji, in kako je mogoče, da kažejo tamkajšnje deželne oblasti tolikšno nemarnost za varstvo narave.

Znano je namreč, da je Lombardija zdaleč najbogatejša dežela v Italiji. Osebnih dohodki so tu za 20 odstotkov višji od povprečnega narodnega dohodka v državi. Valtellina, kjer je bila ogromna večina smrtnih žrtev, je bila v desetletju 1970-80 predmet naravnost »divjega« razvoja. Število stanovanjskih hiš in turističnih objektov se je povečalo za 36 odstotkov, v tako imenovanih »drugih hišah« je bilo urejenih kar 50 tisoč sob, število prebivalstva pa se je v tem obdobju povečalo le za kakih 4 tisoč enot. To pomeni, da je bila ta dolina predmet divje gradbene špekulacije, da so v to dolino pripeljali na tisoče in tisoče ton cementa, da je bilo zaradi gradbenih posegov porušeno naravno ravnovesje na neštetihih mestih itd. K temu je treba dodati še že več desetletij traja-joči beg prebivalstva z goratih področij v mesta, kar ima za posledico izumiranje celih vasi in zaselkov v hribih, kar pa pomeni tudi konec skrbi, ki so jo domačini posvečali okolju, v katerem so živeli. Tako so z leti zmanjkali na suho zidani zidovi, skozi katere je pronicala voda, ni več obdelanih pašnov in teras, ki so vpijali vodo, tako da ta zdaj neovirano teče v dolino. Potoki in hudourniki so hudo zanemarjeni, ker nihče ne skrbi za odstranjevanje debel, vej in drugega materiala, kar bi omogočalo kolikor toliko redno odtekanje vode tudi ob hudih nalivih. Če še pomislimo na močno izsekavanje gozdov, ugotovimo, da je mera res polna, in lahko trdimo, da turizem in gradbena špekulacija uničujeta gorata območja, s hidrogeološkim sistemom vred.

Zakaj Lombardija, ki je na mnogih področjih vodilna dežela, ne posveča zadost-

nadaljevanje na 2. strani ■

Slovenska skupnost opozarja na nerešena vprašanja

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je v soboto, 18. t.m., poslalo poverjenemu ministrskemu predsedniku Giovanniju Gorii brzojavko, s katero ga je želelo opozoriti na probleme slovenske manjšine v trenutku, ko začenja snovati program svoje vlade.

Brzojavka, ki sta jo podpisala deželni predsednik in tajnik Ssk, Marjan Terpin in Ivo Jevnikar, se glasi:

»Deželno tajništvo Slovenske skupnosti Vam izraža topla voščila za plodno delo. Pri tem pa Vas želi opozoriti na nerešena vprašanja slovenske narodne manjšine. Predčasni razpust parlamenta je ponovno prekinil zakonodajni postopek za zakon o globalni zaščiti Slovencev v Italiji, povzročil pa je tudi to, da so ostala nerešena še nekatera nujna vprašanja. Upati hočemo, da bodo vladni program in Vaša dejanja končno ugodila pričakovanjem slovenske manjšine.«

Potrjeno stališče deželnega tajništva

Deželni svet Slovenske skupnosti, ki je med drugim po pravilih Ssk pristojen za sklepe o volitvah na deželni, vsedrjavni ali tudi evropski ravni, je na zasedanju 15.

julija v Nabrežini razpravljal o nedavnih parlamentarnih volitvah. Zasedanje je vodil predsednik Marjan Terpin.

Prisotni so se najprej spomnili zaslužnega predstavnika Ssk inž. Milana Sosiča z Opčin, nato pa so obširno razpravljali o manjšinski listi in volilnih izidih med našimi ljudmi. Deželni svet Ssk je v bistvu potrdil stališče o volitvah, ki ga je izdelalo tajništvo. Pojasnjeni so bili tako vzroki za manjšinsko povezavo na volitvah kot pomisleki dela članstva, vendar ob poudarku, da je treba v stranki spoštovati pristojnosti, ki jih določajo pravila, ob čim širšem sodelovanju vseh strankinih organov. Poudarjena je bila nadalje želja, da se vsi nesporazumi razčistijo in premostijo. V tem smislu sta tako deželni predsednik Marjan Terpin kot deželni podtajnik Miro Gradnik preklicala odstop, s katerim sta že maja izrazila nesoglasje z volilno izbiro večine v deželnem svetu Ssk.

Člani deželnega sveta so tudi že začeli z razpravo o političnem in organizacijskem delu, ki ga mora stranka takoj začeti, da v tem težavnem trenutku znova poudari zahteve slovenske narodnostne skupnosti in da se pripravi na zahtevne deželne in upravne volitve prihodnjega leta.

Predvidevanja za gospodarski program nove vlade

Če bo mandatar Gorja dejansko sestavil novo vlado ter jo prve dni avgusta predstavil parlamentu, je že mogoče izreči predvidevanja za vladni gospodarski program. Gorja je namreč letos predložil svoji stranki, to je Krščanski demokraciji, dokument, v katerem svetuje, kakšno naj bo gospodarjenje v Italiji do leta 1990.

Sedanji mandatar v dokumentu zlasti poudarja, da je treba povečati voljo italijanskega ljudstva za proizvodne naložbe. Na tej volji je mogoče graditi zaupanje v bodočnost ter v večji meri uporabiti človeške energije, zlasti mladine, ki so trenutno delno postavljene ob stran brez jasnih idej o povečanju zaposlitve.

Za ta namen je treba ukrepati v treh smereh: izboljšati je treba davčno politiko, zlasti glede srednje-višjih dohodkov, da se poveča akumulacija kapitalov, katere bi ponovno vložili v podjetniško dejavnost posameznikov in družin.

Kot drugo točko Gorja priporoča močno spodbujanje ter boljše delovanje finanč-

nih tržišč. Pri tem spominja na odnose med bankami in podjetji, na zaprte sklade, na merchant banks, na discipliniranje posredništva in podobno.

Tretji ukrep naj bi obsegal racionalizacijo in modernizacijo gospodarskih spodbud ter realnih storitev, katere naj javna oblast zajamči v korist proizvajalnih naložb. V tej zvezi je treba dalje ozdravljati javne finance ter modernizirati javne instrumente, ki služijo podjetjem, kot so javni prevozi, pošta, carina in podobno. Spodbujati je treba novo podjetništvo v terciarnih industrijskih dejavnostih in končno bi bilo treba preurediti celotno obratovanje države.

Veliko važnost Gorja polaga na sodelovanje ter na skupne odgovornosti javne in zasebne pobude. Ni mogoče misliti na reorganizacijo velikih mest — opozarja mandatar za sestavo nove vlade — brez načrtov, ki predvidevajo tesno sodelovanje javnih in zasebnih finančnih in organizacij-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 26. julija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Dvojne počitnice« (Brane Dolinar - Marjana Prepeluh); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Radio oddih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na počitnice!; 15.00 Na obisku; 16.00 »Glas harmonike«; 17.00 Klasični album; 18.00 Glasbene skice; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 27. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Osebnost; 9.00 Okno v živalski svet; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Milana; 12.00 Zapiski s poti; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Vokalna skupina »I Paralipomeni di Pordenone« in zbor »I madrigalisti di Gorizia«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Poezija slovenskega zapada; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 28. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Povejmo v živo!; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Tržaški oktet; Mladinski zbor Glasbene matice iz Trsta in mešani zbor Obala iz Kopra; 12.00 Pojdite z nami!; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Mladi mladim; 16.00 »Kakor od vetra se trese moje srce«; O ljubezni v književnosti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Michail Eminescu: »Lucifer«, prevod Jože Smit; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 29. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Poti do branja; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana vodi Muhai Tang; Trio Jess z Dunaja; 12.00 Živizeleno. Oddaja o življenju z naravo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Otroški zbor Glasbene matice iz Trsta in Krožku za kulturo in umetnost; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 S poti po Afriki; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Obrazi in utrinki iz slovenske proze; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 30. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Osebnost; 9.00 Otroški kotiček: Josip Vandot: »Kekčeve zgodbe«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester Slovenske filharmonije vodi Marko Munih; violinist Primož Novšak, violončelist Miloš Mlejnik, sopranistka Olga Gracelj; 12.00 Na obisku; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Disko-rama; 16.00 Poezija slovenskega zapada 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 »Primorski emigranti od Soče do Mlade Soče, pričevanja o ljudeh in društvih«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 31. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Ne prezrimo!; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Mezzosopranistka Bernarda Fink, pianistka Blaženka Arnič; 12.00 Na počitnice!; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Primorski akademski zbor Vinko Vodopivec iz Ljubljane ter Zgornjeverpavski mešani zbor iz Podnanosa; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Razmišljanja ob slovenskih ljudskih pravljicah; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 1. avgusta, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana, vodi Herbert Kegel; pianist Nikolaj Petrov, basist Neven Belamarić; 12.00 »Bom naredu stazice« - oddaja iz Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10-17.00 Naš popoldan z glasbo in besedo; 16.00 Ko se obeši dan. Pesmi za poletni čas; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Radio oddih; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Končala se je 14. Univerziada v Zagrebu

V Zagrebu se je končala 14. Univerziada. S kopico zmag v atletiki so Američani prav zadnji dan prehiteli Sovjete na skupni lestvici osvojenih zlatih kolajn. Združene države so jih nabrale 26, Sovjetska zveza pa eno manj. Tretja je Romunija z 21 odličji, četrta Italija z dvanajstimi, peta Ljudska republika Kitajska, 9 zlatih, šesta Jugoslavija s sedmimi zlatimi itd. Med zmagovalce se je zadnji dan vpisala tudi Španija. Njeno čast je rešil Jimenez z zmago v teku na 5 tisoč metrov.

Nekaj besed o ostalih izidih. Slobodanka Čolović je sledila zgledu Popovića in tudi sama zmagala v teku na 800 metrov. Njen čas, 1'56"88, je eden najboljših dosežkov iger. Predstavlja drugi najboljši čas leta na svetu, a tudi prvi pripada naderjeni Makedonki, ki bo ena glavnih favoritinj na svetovnem prvenstvu v Rimu. Poleg Čolovićeve se je med Jugoslovani izkazal tudi Ljubljčanec Apostolovski s srebrno kolajno v skoku v višino in z novim

državnim rekordom. Apostolovski je skočil 230 centimetrov, prav toliko kot Američan Lott, ki je zmagal. Skoka v višino so se udeležili tudi trije bivši svetovni rekorderji, Sovjeta Paklin in Povarnitsin in Kitajec Zhu, vsi so pa razočarali. V štafetah so bili Američani neusmiljeni: osvojili so vse štiri, torej 4x100 in 4x400 v moški in ženski konkurenci. V moški maratoni je slavila Japonska s prvim in drugim mestom. Zmagal je mali Izumi, ki je prispel na cilj nenavadno svež.

Ob koncu tekmovanj se je pričela sklepna slovesnost. Govorila sta predsednik organizacijskega odbora Josip Vrhovec in predsednik Univerziade Italijan Primo Nebiolo, ki je ugotovil, da so bile zagrebške igre uspešne še pred začetkom, saj se jih je udeležilo rekordno število držav in atletov. Vrhunskih rezultatov ni bilo, kvaliteta pa je bila zadovoljiva.

Prihodnja Univerziada bo čez dve leti v brazilskem mestu Sao Paolo.

Zemlja se maščuje

■ nadaljevanje s 1. strani

ne pozornosti vprašanju varstva okolja. Odgovor dobimo v trditvi, ki smo jo za beležili te dni v nekaterih listih, češ da je za ogromno večino ljudi značilno pomanjkanje vsakršne kulture teritorija, oziroma da pri večini prevladuje miselnost, da je zemlja - teritorij le eden gospodarskih dejavnikov, kot sta na primer kapital in delovna sila, ne zavedajoč se, da ima zemlja - teritorij svoje zakonitosti.

Tudi pri nas ugotavljamo — in ne samo danes — da večina ljudi — tudi in predvsem vodilnih — ne kaže nobenega poslušanja za zemljo in njene zahteve, kar najbolj zgovorno dokazuje lokacija sinhrotro- na, ki bo uničila sorazmerno veliko površino zemlje na tržaškem Krasu. Bog ne daj, da se ne bi tudi tu zemlja naposled maščevala nad človekom, kot se je pripetilo pred dnevi v zgornji Lombardiji.

PREDVIDEVANJA
ZA GOSPODARSKI PROGRAM
GORIEVE VLADE

■ nadaljevanje s 1. strani

skih sredstev. Ni mogoče pričakovati volje italijanskega ljudstva po povečanju investicij brez soglasja javnih ustanov in zasebnikov. Brez omenjenega sodelovanja tudi ni mogoče spodbuditi velike infrastrukturne akcije glede telematičnega omrežja kot glede bolj tradicionalnih javnih del od cest do kanalizacije.

Brez sodelovanja med javnimi in zasebnimi podjetji ni mogoče racionalizirati in modernizirati — pravi Gorio — našega sistema welfare state ali socialne države. Logika zahteva tudi kombiniranje javnih posegov in zasebne odgovornosti pri zdravstvenem in pokojninskem zavarovanju ter prav tako glede stanovanjskega vprašanja in šolstva.

Vse to naj privede do uravnovešenega razvoja upotevajoč, da se razvoj spodbuja s stalnim odpiranjem prostora svobode tako za posameznike kot za podjetja ali za skupine in socialna gibanja.

E. V.

Osma obletnica revolucije

V Nikaragui je sandinistična vlada te dni proslavila osmo obletnico revolucije oziroma prihoda sandinistov na oblast.

Revolucija leta 1979 je pomenila padec režima družine Somoza, ki je bila na oblasti kar 45 let. Prihod sandinistov na oblast — poudarja opozicija — pa ni prinesel pluralizma in demokracije, marveč diktaturo ob podpori Kube in Sovjetske zveze. Zaradi tega se opozicijske stranke niso udeležile volitev leta 1984, katere je opozicija označila za navadno farso.

V Nikaragui se je razvila gverila, ki uživa podporo dela Združenih držav.

Gospodarski minister Nikarague Meneses je priznal, da gospodarstvo pričena uha- jati izpod nadzorstva vlade. V prejšnjih dneh je vlada povišala plače za 55 odstot-

kov, a je takoj nato podražila najnujnejše življenjske potrebščine. Meneses je rekel, da je to posledica inflacije ter da bo do konca leta prišlo do novih podražitev. Vlada bo zajamčila najnujnejše potrebščine z nakaznicami, seveda če bodo zadevni proizvodi še na razpolago.

Inflacija v Nikaragui zdaj dosega 1.200 do 1.300 odstotkov na leto. Primanjkljaj trgovinske bilance pa narašča s stopnjo 600 milijonov dolarjev na leto.

Funkcionar za planiranje in proračun Gonzalez je dejal, da to stanje škoduje revoluciji, ker je prebivalstvo že na robu potrpljenja. Potrebni so nujni ukrepi proti gospodarskemu polomu. V krizi je tudi kmetijstvo kljub agrarni reformi ter kmetje bežijo iz države.

SOCIALDEMOKRATI NA PORTUGALSKEM DOBILI ABSOLUTNO VEČINO

Velik uspeh portugalskega ministrskega predsednika Cavaca Silve na državno-zborskih in evropskih volitvah. Socialno-demokratska stranka si je zagotovila absolutno večino, kar ji bo omogočilo sestavo trajne vlade. Po 13 letih demokracije na Portugalskem in 15. političnih volitvah še ni doslej nobena stranka na Portugalskem prejela absolutne večine. Socialni demokrati so prejeli 51 odstotkov glasov in bodo imeli 145 od skupnih 250 poslancev v enodomnem parlamentu.

Socialistična stranka je prejela nekaj nad 22 odstotkov glasov in bo imela 60 poslancev ter se rahlo okrepila v primerjavi s prejšnjimi volitvami. Komunistična partija Alvara Cunhala se je ošibila za tri odstotke in prejela 12 odstotkov glasov, tako da bo imela 31 poslancev. Hud poraz je doživela stranka za demokratsko obnovo, ki jo vodi nekdanji predsednik republike Eanes. Pred dvema letoma je ta sredinsko-leva stranka prejela skoro 18 odstotkov glasov, tokrat pa ni dosegla petih odstotkov in bo imela sedem poslancev.

Tri četrtnine slovenskega gozda resno ogrožene

Zadnja številka »Naših razgledov« ob-
javlja daljši intervju z Blanko Druškovič,
ki vodi citogenetski laboratorij Inštituta za
biologijo na ljubljanski univerzi. Doktor
Blanka Druškovič med drugim odgovarja
na vprašanja o rezultatih citogenetskih raz-
iskav slovenskega rastlinja. Citogenetika
se ukvarja s problemi, ki temeljijo na po-
vezavi genetskih in citoloških značilnosti,
katere karakterizirajo posamezni genetski
sistem. Področje raziskovanja citogenetike
je sestavljeno iz dveh ločenih znanosti: iz
genetike ali nauku o dedovanju in iz cito-
logije ali nauku o strukturi, funkciji, ra-
zvoju in reprodukciji celice. Za glavno ra-
stlino pri ocenjevanju stopnje poškodova-
nosti dedne snovi, pravi dr. Blanka Druš-
kovič, smo v različnih delih Slovenije vze-
li smreko, najpogostejšo drevesno vrsto
pri nas. Doslej smo opravili analize ded-
ne snovi smreke, prinesene z več kot 120
področij v Sloveniji.

Dobljene rezultate smo po količini po-
škodovanosti, nadaljuje dr. Blanka Druš-
kovič, razdelili v štiri razrede. V prvi razred
se uvrščajo najnižje frekvence poškodb
dedne snovi smreke. Ob tem so rezultati
pokazali, da je v ta razred poškodovanosti
mogoče uvrstiti le štiri odstotke smrek. V
drugi razred, kjer je poškodovanost 40-
odstotna, je mogoče uvrstiti 19 odstotkov
raziskovanih slovenskih območij, medtem
ko jih v tretji razred, kjer je poškodova-
nost 60-odstotna, sodi kar 62 odstotkov, in
v četrti razred, s poškodovanostjo nad 60
odstotkov, pa 15 odstotkov.

Z ocenitvijo poškodb genetskega mate-
riala so v Sloveniji istočasno ovrednotili
tudi onesnaženost s takoiimenovanimi ge-

notoksičnimi polutanti, se pravi s povzro-
čitelji poškodb dedne snovi. Žal se je pri
tem pokazalo, poudarja dr. Blanka Druš-
kovič, da je v Sloveniji le še malo neobreme-
njenih predelov, to je takih, kjer je dedna
snov smreke poškodovana v najmanjši me-
ri. Stanje v Sloveniji je torej skrajno za-
skrbljujoče, saj iz raziskave izhaja, da so
tri četrtnine slovenskega ozemlja nadpov-
prečno obremenjene s povzročitelji po-
škodb dedne snovi in da so zato tri četr-
tine slovenskega gozda resno ogrožene.
Smreka v 70 odstotkih doslej analiziranih
predelov je v svojem bistvu toliko poško-
dovana, poudarja dr. Blanka Druškovič, da
sta močno zmanjšani njena vitalnost in re-
produkcijska sposobnost in da bodo potrebni
skrajni napor in zelo načrtno gospodar-
jenje, če bodo hoteli v Sloveniji smreko
ohraniti vsaj tako, kot je sedaj.

—o—

ZAPUŠČENE ŽIVALI

Tudi letos se začenja žalostna usoda
številnih živali, zlasti psov in mačk, katere
brezvestni lastniki zapuščajo na cestah, ko
odhajajo na poletne počitnice. Živali so po
mnenju teh brezvestnih ljudi opravile svo-
jo vlogo, ko se lastnikom ne ljubi več, da
bi se z njimi igrali ali jih imeli za družbo.

Obstajajo številne organizacije in za-
sebniki, ki so pripravljeni sprejeti začas-
no živali, ko lastniki odidejo na počitnice.
Tudi državna in zasebne televizije opozar-
jajo na to dejstvo, a se zdi brez večjega
uspeha.

Samo v Rimu je zapuščenih psov okrog
50.000, v vsej Italiji pa daleč preko pol mi-
lijona.

Janko Jeri o slovenski manjšini v Italiji

Znani slovenski strokovnjak za manjšinska
vprašanja dr. Janko Jeri je v sobotni prilogi
(dne 18 .t.m.) ljubljanskega »Dela« v rubriki
»Povabljen k razmišljanju« objavil zanimiv čla-
nek z naslovom »Zgodovina se izteka v prihod-
nost«. Mednarodno priznani slovenski strokov-
njak v svojem članku med drugim obravnava
svoj odnos do problemov slovenske narodne
manjšine v Italiji. Iz njegove analize izhaja, da
bi se slovenska javnost in javni organi morali
bolj aktivno zavzemati za razčiščevanje številnih
odprtih vprašanj v zvezi z zgodovinskimi dogod-
ki in sedanjim političnim življenjem v krajih,
kjer živimo Slovenci v Italiji. Dr. Jeri se sklicu-
je na strokovni simpozij jugoslovanskih in ita-
lijanskih zgodovinarjev, ki je bil v Trstu novem-
bra lani in je v nekem smislu bil »prvi poizkus
mirne konfrontacije, ki je skušal te zadeve odle-
piti od v glavnem ne dobronamernega politič-
nega poenostavljanja in agresivnega patriotične-
ga obtoževanja«.

Dr. Jeri je mnenja, da bi bilo nujno ta dia-
log vsebinsko še bolj poglobljeno nadaljevati, se
pravi, »mirno postopoma, znanstveno nepristran-
sko, skratka "in bona fide"«. V nadaljevanju av-
tor ugotavlja, da je treba v kali zadušiti tiste
pobude, ki bi kakorkoli spodbujale šovinistična
gledanja na dejansko stvarnost ob meji. Zato je

Jeri mnenja, da je kljub »sedanji krizi« vseeno
mogoče najti načine, »da ne bi več popuščali
načrtnemu zastrupljanju medsebojnega vzdušja,
ki je danes precej slabše, kot je bilo še pred 15
leti. ... Tam kjer ima politika zavoljo strankarske
logike zvezane roke, lahko utemeljen strokovni
predlog«, pravi Janko Jeri, »odpre tudi v seda-
njih težavnih razmerah novo perspektivo, nov
žarek utemeljenega upanja in pričakovanja«. Je-
ri je namreč mnenja, da je bilo v preteklosti že
veliko zamujenega. Tako naj bi Slovenci ne zna-
li izkoristiti razmer in atmosfere, ki so leta
1974 omogočile v Trstu manjšinsko konferenco.
Po njegovem mnenju je bilo takrat mogoče u-
stvariti izhodišče, ki bi utegnilo pozitivno vpli-
vati na doseg celostne zaščite narodne manjši-
ne. Sprašuje se zato, če smo znali doseči vsaj
to, kar bi bilo v danih razmerah dosegljivo
in ne bi »prejudiciralo nadaljnega izpopolnje-
vanja posameznih manjšinskih zadev«.

Janko Jeri je tudi mnenja, da je bilo s stra-
ni Slovenije marsikaj zamujenega na tem pod-
ročju. Kot znak tega zamudništva nakazuje dej-
stvo, da Slovenci še nimamo »strokovno bolj
dognanega dela, nekakšnega znanstvenega "Osi-
ma", ki bi našo celotno mejno genezo skupaj z
jugoslovansko-italijanskimi odnosi od prelomni-
ce stoletja naprej strokovno trdno in trajno ute-
meljil«. »V življenjskem, trajnem interesu ne sa-
mo naše slovenske republike, marveč v enaki
meri celotne jugoslovanske skupnosti je, zaklju-
čuje svoje razmišljanje dr. Jeri, da se ta zamu-
da čimprej ustvarjalno nadoknadi, saj bi utegni-
lo biti nadaljnje zaostajanje prav usodno«.

—o—

AIDS V SLOVENIJI

Izvršni svet Socialistične republike Slo-
venije je pred dnevi razpravljal o zaščit-
nih ukrepih, ki jih morajo sprejeti na re-
publiki ravni, proti širjenju sindroma pri-
dobljene imunološke neodzivnosti. Po po-
datkih slovenskih zdravstvenih organov je
bilo do aprila 14 bolnikov pod nadzor-
stvom, ker so sumili, da bolečajo zaradi
AIDS-a. Diagnoza je bila potrjena v treh
primerih. Izvršni svet Slovenije je mne-
nja, da se mora začeti široka kampanja za-
ščite prebivalstva. Preventiva pa mora se-
veda biti v skladu s programom zdravstve-
nih organizacij. Zaenkrat izvajajo v Slo-
veniji preglede krvi, da bi si ustvarili po-
trebne statistične podatke.

PERESTROJKA IN SOVJETSKE OBOROŽENE SILE

Sovjetski obrambni minister general
Jazov je izjavil, da »perestrojka« ali re-
forma Gorbačova v sovjetskih oboroženih
silah poteka nezadovoljivo. Potrebna je sa-
mokritika.

Minister je opozoril, da je treba pogle-
dati stvarnosti v oči, ker pretekle napake
še niso bile odpravljene. Med napakami
je navedel pomanjkanje čuta dolžnosti in
odgovornosti, številne incidente zaradi ne-
marnosti in lahkomišelnosti, birokracijo in
celo alkoholizem.

Jazov je namignil tudi na pristanek za-
hodnonemškega pilota Mathiasa Rusta na
samem Rdečem trgu v Moskvi po preletu
finsko-sovjetske meje, ne da bi ga sovjet-
sko letalstvo opazilo. Zaradi tega so bili
odstavljeni številni visoki funkcionarji,
med njimi obrambni minister.

Pomembna razstava o kraškem kmetijstvu

Kraški muzej je v teh dneh priča bogate kulturne in zgodovinske dediščine naših ljudi. V njegovih prostorih so namreč v četrtek, 16. t.m., odprli zgodovinsko in etnografsko razstavo »Človek in trta«, ki pa je obenem tudi predstavitev geomorfoloških in klimatskih značilnosti Krasa. Z eno besedo, razstava, ki predstavlja vinogradništvo na Krasu, je celovit prikaz človekovega dela v vinogradu, glede na okolje v katerem so ti vinogradi uspevali, se pravi na Krasu.

To pomembno razstavo je priredila Tržaška pokrajina, uresničili pa sta jo odborništvi za kulturo in kmetijstvo. Uvodne besede ob odprtju razstave je zato povedal predsednik pokrajine Dario Locchi, ki je poudaril misel, da ni slučaj, da sta to razstavo pripravili omenjeni odborništvi. Pripravljalno delo pa so uresničili predvsem slovenski zgodovinarji in etnologi ter nekateri mladi raziskovalci, ki so delali v sklopu Narodne in študijske knjižnice. Izdajo bogatega kataloga, ki ima že obseg

knjige, je omogočila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

Po predsedniku Locchiju sta spregovorila pokrajinska odbornika za kulturo Zorko Harej in odbornik za kmetijstvo Marčelo Čok. V svojem posegu je Harej poudaril misel, da je razstava »Človek in trta«, naravno nadaljevanje sorodnih prireditvev, ki jih je tržaška pokrajina priredila v zadnjih letih, kot n. pr. razstavo »Kamnita hiša«, ki je doživela velik uspeh ne le na Tržaškem, ampak tudi v drugih krajih, kjer so zbrane eksponate razstavljali. Marčelo Čok pa je poudaril misel, da je razstava v Kraškem muzeju nadvse primerno ozadje za številne pobude, ki jih prirejajo v prostorih Kraške hiše, kjer je muzej.

Razstava predstavlja obiskovalcu najrazličnejše kletarsko in vinogradniško orodje, fotografske posnetke, risbe in miniaturo o delu in vinogradu. Vse to gradivo spremljajo razlage in pojasnila.

Kraška gorska skupnost o sinhrotronu

Deželni odbor je odobril varianto splošnega regulacijskega načrta tržaške občine, ki predvideva namestitvev sinhrotrona v bližini Bazovice na tako imenovanem območju »T8«, čeprav prebivalstvo odločno nasprotuje tej namestitvi zaradi razlaščenja.

V Bazovici je bil nov sestanek zainteresiranih organizacij in prebivalstva in ta teden je bilo novo srečanje s predstavniki sinhrotrona.

Kraška gorska skupnost je tudi ponovno obsodila postavitev sinhrotrona na lokaciji »T8« pri Bazovici. Pristojni organi — pravi Kraška gorska skupnost — niso upoštevali ugovorov širokih sektorjev tržakega javnega mnenja, krajevnega prebivalstva, same Kraške gorske skupnosti in drugih organizacij glede načrta, da bi sinhrotron namestili na področju, ki je neprecenljivo važno z etnično-kulturnega, gospodarsko-kmetijskega ter ekološko-ambientalnega vidika.

Sinhrotron — dodaja Kraška gorska skupnost — bi lahko postavili znotraj raziskovalnega območja na lokaciji »AR1«, to se pravi na področju, ki je bilo že hudo prizadeto zaradi prisotnosti trase državne ceste 202 (bodoče superceste) ter zaradi vojaških služnosti. Takšna rešitev, katere izvedljivost je tudi s tehničnega vidika že preverila in potrdila posebna komisija, bi poleg vsega omogočila sanacijo tega področja tudi z vidika okolja.

—o—

POMEMBNA KULTURNA POBUDA

Zgoniška občinska uprava je izvedla zanimivo in kulturno pomembno pobudo. Razpisala je namreč javni natečaj za načrte, kako preurediti staro kmečko poslopje blizu zgoniške cerkve v enoteko in v center za pospeševanje kraškega kmetijstva. Pred dnevi je občinski svet potrdil zaključke ocenjevalne komisije, ki se je izrekla o številnih predloženih načrtih.

Odpadki, problem sodobnega sveta

Odpadki, smeti, onesnaženje zraka in okolja, to so besede in pojmi, ki jih v sedanjem svetu slišimo na vsakem koraku. Problem je pereč tudi v tržaški občini in posredno v vsej pokrajini. Kako naj se mesto reši odpadkov? Je upepeljevalnik, ki ga rabi tržaka občina primeren, ne povzroča onesnaženje zraka? Kam pa s tistimi odpadki, ki ne gorijo, kot so ometi in druge snovi?

Daljša časa je tržaška občina vozila take trde, vsaj načelno neonesnažujoče odpadke v morje pred barkovljanskim pokopališčem, nekaj časa v Osapsko dolino in v odlagališče v Ulici Ererija, a že dolgo ti dve rešitvi nista bili več sprejemljivi in tako je tržaški občinski odbor sprejel sklep, da bodo začasno vozili t.i. »trde odpadke« v zapuščen kamnolom med Nabrežino in Križem. Dovoljenje za rabo tega

odlagališča je dala dežela in tržaška občina si je vsaj za sedaj oddahnila.

V skrbah pa je nabrežinska občinska uprava, ki seveda z veliko skrbjo gleda na to rešitev, ne glede na težave, ki jih bo dovažanje smeti povzročalo v prometu. Od ponedeljka, 20. julija, dalje je namreč v omenjeni kamnolom dovoljeno odlagati odpadni gradbeni material, steklo, lesne in plutovinske odpadke, tkanine iz naravnih vlaken ter izdelke iz gume in trdih, v vodi netopljivih smol in snovi. Nabrežinska občinska uprava je o tem zaskrbljivem vprašanju razpravljala na seji, ki je bila v torek, 21. t.m., a za enkrat ne vemo, katere so bile njene odločitve.

Vsekakor vprašanje je odprto. Smeti in odpadki obstajajo, nekam jih morajo odložiti, uničiti, seveda pa ne za ceno onesnaženja okolja oziroma skrunjenja narave.

BO SESLJANSKI ZALIV RES POMEMBEN TURISTIČNI CENTER?

Včeraj, v sredo, 22. t.m., je tržaška družba Finsepol predstavila javnosti podoben načrt v zvezi z ureditvijo Seslanskega zaliva, ki naj bi v nekaj letih postal turistično središče vsedržavnega in mednarodnega pomena.

Gre za zamisel, ki je stara že nekaj desetletij. Seslanski zaliv je večkrat menjal lastnika, zadnji lastnik, družba Novatur je svoje delnice prodala družbi Finsepol, ki jo vodi znani tržaški gospodarstvenik dr. Cardarelli. Družba Finsepol pa sedaj namerava začeti z deli. Globalni načrt, ki so ga včeraj predstavili, namerava spremeniti Seslanski zaliv v središče, ki bo nudilo najrazličnejše turistične usluge. Uredili naj bi pristanišče za večje čolne in jadrnice, potrebne hotelske strukture in vse ostale zgradbe in pomole, ki so potrebni za navtični turizem. Družba se je obvezala, da bo skrbno pazila, da ne bo poškodovala naravnega okolja Seslanskega zaliva, še posebej pa, da ne bodo poškodovani gozdi. Devinsko-nabrežinski občini so tudi zagotovili, da bodo pozorni do domačih gospodarstvenikov, seveda pa bo potrebno primerno opozoriti naše ljudi, da bi se aktivno vključili v razne gospodarske možnosti, ki naj bi jih nudila prenova Seslanskega zaliva. Pri tem gre opozoriti, da bo verjetno turistično središče v Sesljanu pozitivno vplivalo na gospodarski, predvsem terciarni sektor devinsko-nabrežinske občine.

Seveda pa bodo morale pristojne občinske oblasti skrbno nadzorovati gradnjo turističnega središča in tudi upravljanja omenjenih infrastruktur, da jih ne bi začeli preurejati v stanovanjske bloke.

Obrazci za prehod meje

Tudi v tržaških poslovnih krogih protestirajo proti temu, da bi morali jugoslovanski državljani kot državljani drugih držav, ki niso članice Evropske gospodarske skupnosti, izpolnjevati pri prehodu italijanske meje posebne obrazce.

Demokristjanski poslanec Coloni je opozoril zunanje ministrstvo na negativne posledice, katere bi imel omenjeni ukrep za tržaško gospodarstvo ter za medsebojne odnose med prebivalci na obeh straneh italijansko-jugoslovanske meje.

Beri - širi - podpiraj "NOVI LIST"

Zunanji minister Andreotti je odgovoril, da uvedba obrazcev za prehod meje nikakor ne bo veljala za imetnike maloobmejnih prepustnic. O olajšanju te zadeve za ostale jugoslovanske državljane pa so že v teku pogovori med italijanskimi in jugoslovanskimi oblastmi.

Resolucija o zaščiti Slovencev na občini

Goriški občinski svet je na svoji seji dne 15. junija med drugim razpravljal o vrsti resolucij, ki so jih predložile razne politične skupine med nedavno razpravo o proračunu. Devet jih je predložila komunistična skupina, enega Slovenska skupnost, združenega pa nato večinske stranke (DC, PSDI, PSI, PRI, Ssk) in PLI. Resolucije PCI so bile vse zavrnjene, ostali dve pa izglasovani. Naj omenimo, da je tudi zadnja resolucija večine med drugim obsegala točko o zaščiti Slovencev, kar pa ni preprečilo ločenega glasovanja o specifični zadnji resoluciji Ssk.

Resolucijo Slovenske skupnosti je temeljito obrazložil načelnik svetovalske skupine Damjan Paulin. Zanj so glasovali svetovalci DC, PCI, zeleni, eden prisotnih odbornikov PSDI. Proti so bili misovci in liberalec. Svoj umik iz dvorane ob glasovanju je napovedal načelnik svetovalske skupine PSI (medtem ko je bil slovenski socialistični svetovalec odsoten), enako se tudi glasovanja nista udeležila načelnika skupine PRI in PSDI. Res lepa »solidarnost« laično-socialističnih zaveznikov ...

Resolucija Ssk se takole glasi:

»Ugotavljajoč, da so z zapadlostjo zadnje zakonodajne dobe, v kateri so bili predloženi v senatu republike razni zakonski osnutki za zaščito slovenske manjšine v Italiji, isti tudi avtomatično zapadli brez pozitivne rešitve zadeve;

z ozirom na nujnost, da se prislunhe duhu in črki člena 6 republiške ustave, ki naroča zakonodajni oblasti izglasovanje zakonskih določil v zadevi manjšinske zaščite; sklicujoč se tudi na mednarodne pogodbe (Osimski sporazum), ki v osmem členu priznava načelo o zaščiti narodnostnih skupnosti;

nanašajoč se na dokumente, ki jih je že od leta 1969 dalje izglasoval v zadevi zaščite slovenske manjšine v Italiji s poslanicami in zahtevami parlamentu in vladi za izglasovanje oz. odobritev ustrezne ga zakona

se Občinski svet

obrača na novoizvoljeni parlament republike in na vlado, ki bo iz njegovih vrst izšla, da izglasuje zakonske ukrepe za zaščito slovenske manjšine v deželi Furlaniji-Juljski krajini, pravične in enakopravne zakonske ukrepe, in s tem zadosti ustavnim določilom ter odgovori na pričakovana zainteresiranega prebivalstva in tudi na potrebo po harmoničnem in mirnem sožitju na tem ozemlju.«

Z izglasovanjem te resolucije o zaščiti Slovencev je občinski svet v Gorici ponovno potrdil potrebo po politični rešitvi tega za vse Slovence v deželi prvenstvenega vprašanja. Slovenska skupnost pa je na ta način ponovno dokazala, da je edina politična sila v goriški občinski upravi, ki se resno postavlja v obrambo slovenskih interesov.

Tekmovanje »Seghizzi« letos v juliju

Letošnje mednarodno tekmovanje Cesare Augusto Seghizzi se je zaključilo. Prireditelji so namreč znano mednarodno zborovsko tekmovanje, ki je bilo navadno v septembru, prenesli na julij. Razlogov za to odločitev je bilo najbrž več. Predvsem pa so bili v zvezi z logističnimi težavami pri nameščanju pevcev in pevki. Julijska priredba pa bi omogočila številnejšo prisotnost na tem tekmovanju. Kot je že tradicija, je bil na začetku tedna tudi tridnevni seminar, ki je bil posvečen pedagogiki in didaktiki.

Letošnje tekmovanje zborovskega petja v Gorici je bilo po splošnih mnenjih precej zadovoljivo, čeprav nastopajoči zbori niso pokazali izrednih dosežkov. Raven nastopajočih zborov, tako v polifonskem delu tekmovanja, kot tudi v petju ljudskih pesmi, ni bila vedno na zelo visoki ravni, a kljub vsemu je bilo petje za tekmovalno raven zadovoljivo. Na splošno gledano je bilo tudi letos opaziti, da moški zbori, celo v svetovnem merilu, doživljajo neko težko krizo. Letos je na Seghizziju nastopil samo en moški zbor, t.j. slovaški zbor učiteljev iz Trenčianskih toplic, ki se je uvrstil na drugo mesto v kategoriji ljudskih pesmi. Prve nagrade v skupini moških zborov niso podelili, na tretje mesto se je uvrstil madžarski ženski zbor iz Budimpešte, četrto mesto pa je dosegel zbor »Polet« iz Beograda. Folklorni del tekmovanja je bil sicer v soboto, 18. t.m., in v mešani zasedbi je slavil bolgarski zbor »Plovdiv«, drugi je bil zbor »Studio vocale Karlsruhe« iz Zvezne republike Nemčije, tretji pa so bili tudi nemški pevci, člani zbora »Collegium cantorum« iz Bonna. V tej skupini je peto mesto dosegel slovenski »Akord 84« iz Ljubljane, ki ga vodi Jože Fürst.

V prvem delu tekmovanja, se pravi, ko so morali zbori nastopiti s polifonskimi skladbami, je v kategoriji mešanih zborov šlo prvo mesto madžarskemu zboru »Canticum« iz Szegeda, drugi je bil pevski sestoj »Studio vocale Karlsruhe« iz Zvezne republike Nemčije, na tretje mesto pa se je uvrstil zbor tržaških akademikov »Accademia Musicale Universitaria di Trieste«. V kategoriji vokalnih skupin, ki so nastopile v polifonskem petju, je slavil »Gruppo madrigalistico Fosco Corti« iz kraja Pieve Porto Morone pri Paviji, tretje uvrščena pa je bila vokalna skupina tržaških univerzitetnih študentov.

Tekmovanje zborov v polifoniji v moški oziroma v ženski sestavi je pokazalo, da so najboljše pele Madžarke zbora »Szi-lägyi Erzsébet« iz Budimpešte, ki so prejele drugo nagrado, ker prve komisija ni podelila, na tretje mesto pa so se uvrstile Švedinje zbora »Brunnsbok kören« iz Göteborga.

V soboto, 18. t.m., ko je bilo v veliki dvorani goriškega telovadnega društva zaključno nagrajevanje in podelitev priznanj zmagovitim zborom, je bilo vzdušje vsakakor na višku. Zborovsko petje namreč še vedno privablja občinstvo, ki je pozorno sledilo vsakemu tekmovanju in tudi sklepnemu koncertu prvih treh zborov, ki so zmagali v svojih kategorijah, in še nekaterim, ki so bili letos prisotni na »Seghizziju«.

Tudi letošnje tekmovanje »Cesare Augusto Seghizzi« pa postavlja naši javnosti vprašanje, zakaj na tem tekmovanju ne sodelujejo naši zbori. Letos je bil namreč »Seghizzi« v juliju in torej ne more držati dejstvo, da je poleti nemogoče imeti resne vaje, saj bi zbori lahko mirno povlekli svojo sezono do srede julija in si sedaj privoščili sicer zaslužene počitnice. Glede na splošno raven letošnjih sodelujočih zborov, bi marsikateri naš pevski ansambel lahko dostojno nastopil, nekateri mešani zbori (Doberdob, Barkovlje in mogoče tudi drugi), ter nekateri deklški zbori pa bi lahko ciljali celo na uvrstitve. Celotna naša moška pevski zbori, če bi se temeljito pripravili, bi lahko šli na to veliko pevsko manifestacijo, ki je za naše zборе nekakšen velik strah, a zdi se, da je precej prazen.

—o—

DRUGI KONCERT IZBORA DEŽELNIH GLASBENIKOV

Ze spet je romantično okolje palače Attems v Gorici združilo ljubitelje glasbe na koncertu 2. julija, na katerem so v prvem delu prevladovali »Lieder«, prava glasba za tako okolje. Sopranistka Lorella Grion, ki jo je na klavirju spremljal Antonio Stacul, je izvajala skladbe Schuberta in Brahmsa, dveh klasikov, ki jih je sopranistka večje in ubrano podala. Pozna se ji pazljiva vadbina in čustvenost v izražanju.

Ubranost nastopajočega dua se je še posebej izkazala v zahtevni skladbi izven programa »Maretica pri kolovratu« Schuberta.

L. Q.

Socialistična stranka po volitvah

Pred dnevi sta se srečali v Trstu deželni delegaciji Slovenske kulturno gospodarske zveze in Socialistične stranke. Za socialistično stranko so se srečanja udeležili deželni tajnik Saro, podtajnik Bulfone, predsednik deželnega komiteja Pittoni, senator Agnelli, podtajnik tržaške federacije Perelli in odgovorni za vprašanja slovenske manjšine Marinig. Slovensko kulturno gospodarsko zvezo pa so zastopali predsednik Race, tajnik Udovič, odgovorni urednik Primorskega dnevnika Samsa in drugi. Med srečanjem je deželni tajnik Saro napovedal, da bodo v okviru sociali-

stičnih parlamentarcev dežele Furlanije-Juljske krajine ustanovili komisijo za sestavo zaščitnega zakona, ki ga bo stranka predstavila parlamentu. Na srečanju so obravnavali tudi vprašanja v zvezi z delovanjem Slovenskega stalnega gledališča.

Deželno vodstvo socialistične stranke se je v ponedeljek, 20. t.m., v Portorožu sestalo z delegacijo Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Na srečanju sta delegaciji obravnavali politična in gospodarska vprašanja, govor pa je bil tudi o vprašanju zakonske zaščite slovenske manjšine v Italiji.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

40 let med Rimom in Dunajem

Pred kratkim je pri Založbi ERI — gre za založbo italijanske radiotelevizijske ustanove RAI — izšla knjiga z naslovom: »Quaranta anni tra Roma e Vienna« — »40 let med Rimom in Dunajem«, katere avtorja sta časniki Piero Agostini in publicistka Alessandra Zendron, ki je v službi na sedežu italijanske radiotelevizije v Bocnu. Piero Agostini je trenutno glavni urednik lista ADIGE v Tridentu in velja za enega največjih strokovnjakov za južnotirolsko vprašanje. Nekaj let je bil tudi tajnik in predsednik Združenja italijanskih časnika. Takoj moramo povedati, da smo z zadoščenjem in tudi s presenečenjem dobili v roke knjigo, ki z razliko od tega, kar smo in še beremo o južnotirolskem vprašanju v največjih italijanskih listih, to kočljivo problematiko obravnava objektivno in pošteno ter z velikim čutom za pravičnost.

Gre za dokaj obširno knjigo, saj obsega nad 200 strani, s celo vrsto dokumentov in pričevanj, tako da si bralec lahko ustvari jasno sliko o vsem tem, kar se je in kar se še dogaja na Južnem Tirolskem.

V prvem delu avtorja pišeta, kako se je južnotirolska skupnost nemškega jezika upirala raznarodovalni politiki fašizma, kako se je večina tega prebivalstva leta 1939 odločila pri takratnih opcijah za izselitev na ozemlje Tretjega Reicha, pri tem pa tudi spoznamo tiste vodilne osebnosti med Južnimi Tirolci, ki so se odločno uprli izvedbi sporazuma med Hitlerjem in Mussolinijem in so ljudi nagovarjali, naj ne zapustijo svojih rojstnih krajev. Med temi knjiga zlasti omenja pokojnega kanonika Michaela Gamberja in bivšega poslanca ter bivšega senatorja Friedla Volggerja. Prvi se je umaknil pred fašisti in nacisti v Vatikan, drugi pa je za svoje protifašistično in protinacistično delovanje doživel internacijo v koncentracijskem taborišču Dachau.

Iz knjige prav tako zvemo, da so ljudje iz te protihitlerjeve in protifašistične skupine bili po vojni med ustanovitelji Južnotirolske ljudske stranke, ki si je ob svoji ustanovitvi zadala kot glavno nalogo, da bo zahtevala od zaveznikov priznanje pravice do samoodločbe. Pri tem je seveda računala, da bi se v tem primeru Južni Tirolci v ogromni večini izrekli za priključitev Avstriji, kamor so spadali do leta 1919. Tega cilja pa Južni Tirolci niso dosegli, čeprav jih je tedaj podpiral sam avstrijski kancler, socialist Karl Renner, ki je med drugim, kot beremo v knjigi, celo ponudil Italiji pomoč pri reševanju tržaškega vprašanja, če bi v zameno Italija prepuстила Južni Tirol Avstriji.

Leta 1946 sta v Parizu tedanja zunanja ministra Italije in Avstrije, De Gasperi in Gruber, podpisala sporazum, ki priznava Južnim Tirolcem avtonomijo ter hkrati zagotavlja spoštovanje njihovih jezikovnih pravic. S tem je bilo po eni strani konec prizadevanj za doseg samoodločbe, po drugi pa se je začel boj za pravilno in pravično tolmačenje temeljnega sporazuma med obema državama. Južni Tirolci so trdili in trdijo, da se je sporazum tikel nemško govoreče skupnosti v bocijski pokrajini in dvojezičnih občin na Tridentinskem, medtem ko je italijanska država ustanovila deželo s posebnim statutom Tridentinsko - Južni Tirol, v kateri imajo prebivalci italijanskega jezika večino. Iz knjige jasno

izhaja, da se je za takšno rešitev odločil sam De Gasperi, ki je bil doba iz Tridentinske pokrajine in torej dober poznavalec razmer na Južnem Tirolskem. De Gasperi je računal, da bodo Italijani iz Tridentinske pokrajine dejansko predstavljali jamstvo, da se bo tudi v prihodnosti italijanska državna meja ohranila na Brennerju. Prav v tem je torej glavni vzrok južnotirolske krize, se pravi južnotirolskega upiranja italijanskemu uradnemu tolmačenju pariškega sporazuma.

Knjiga nato obravnava obdobje prve avtonomije, pri čemer je dežela Tridentinska - Južni Tirol takoj zašla v krizo. Ta se je stopnjevala in je prišlo tudi do obdobja terorizma, ko so tako na eni kot na drugi strani padale žrtve. Začelo se je nato drugo obdobje, ko sta si obe strani prizadevali za kompromisno rešitev in je na začetku leta 1971 italijanski parlament z veliko večino glasov odobril takojimen »južnotirolski paket«, ki natančneje določa pravice vseh treh jezikovnih skupnosti, živečih v Bocijski pokrajini. Toda tudi ta paket še ni bil uresničen, saj manjkajo še zadnje izvršilne norme, ki se tičejo predvsem uporabe nemškega jezika na sodiščih ter ustanovitve deželne uprave na sodišča v Bocnu.

Gre vsekakor za dragoceno knjigo, po kateri bi morali seči vsi tisti, ki se zanimajo za manjšinsko problematiko, kajti ta ni aktualna samo na Južnem Tirolskem, temveč tudi pri nas. Avtorja Piero Agostini in Alessandra Zendron sta

dalje na 8. strani ■

»Pokoncilstvo« na Koroškem

Letos junija je bila na Plešivcu (Tanzenberg) nad Gosposvetskim poljem posvetitev obnovljene cerkve semeniškega zavoda. V semeniški gimnaziji tega zavoda so se izobraževali, zlasti po drugi vojni, mnogi slovenski dijaki, dokler ni bilo še slovenske gimnazije, pa tudi potem.

Toda vse slovesnosti ob blagoslovitvi so potekale v nemščini, tudi vse bogoslužje, ki ga je imel celovški škof Egon Kapellari. Slovenska beseda je bila povsem prezrta, zato je pozneje koroškoslovenski pisatelj Janko Ferk naslovil na celovškega škofa odprto pismo v »Našem tedniku« (Celovec) s tozadevnim vprašanjem.

Pričakovali bi, da bo celovški škof v odgovoru na to pismo ustrezno pojasnil to hudo pomanjkljivost in podal kakšno ustrezno opravičilo. Toda nič takega, škof se je v svojem odgovoru izgovarjal, da je pač sledil programu, kakršnega da so pripravili prireditelji in pokazal nekako s prstom, da je eden od prireditev tudi ugleden slovenski duhovnik. V nadaljevanju svojega odgovora pa je navajal številne primere, češ da on slovenščine ne zapostavlja.

Resnici na ljubo pa je treba povedati, da cerkveni dostojanstveniki poprej pregledajo razne govore in programe, ki jim jih pripravijo za vsakovrstne prireditve. Ali bi sicer prebrali vse, kar jim kdorkoli v vlogi prireditelja potisne v roko?

Ko je celovški škof predhodno videl program in tudi to, da v njem ni zajeta slovenska beseda, bi bil dolžan prireditelje na to opozoriti. Da tega ni naredil, govorijo dejstva sama.

V isti izdaji »Našega tednika« pa odgovarja tudi slovenski duhovnik A. Kajžnik, očitno eden izmed prireditev te slovesnosti. Dejstva pa, ki jih on navaja k odprtemu pismu Janka Ferka, so za slovenstvo naravnost žaljiva.

dalje na 8. strani ■

Peta-šesta številka revije »Mladika«

Te dni je v Trstu izšla nova, peta-šesta številka revije »Mladika«. Uvodnik je posvečen nedavnim parlamentarnim volitvam v Italiji s posebnim poudarkom na volilnih izidih pri nas. Pri tem uvodnik analizira neuspeh povezave med Slovensko skupnostjo in manjšinsko listo. Ob iskanju raznovrstnih vzrokov se komentar končuje z mislijo, da je neenotnost v politiki pogubna. Edina slovenska stranka v Italiji si bo morala krepko zavihati rokave, da bo lahko prihodnje leto potrdila svoj obstoj in prisotnost slovenske manjšine v naši deželi.

Političnemu položaju je namenjenih še nekaj zapisov pod črto in pisem. Na vidnem mestu pa so čestitke dolgoletnemu sodelavcu, vsestranskemu kulturnemu delavcu Pavletu Merkuju ob 60-letnici. Kot smo že poročali, je Mladika pred dnevi v omejeni nakladi natisnila v posebni brošuri Merkujeve članke iz Mladike o imenih naših krajev.

V leposlovnem delu je članek Brune Pertot »Lepo je biti človek«, ki je bil napisan za proslavo 30-letnice Slovenskega kulturnega kluba, ki je bila v Trstu 6. junija. Pomembni obletnici tega študentskega društva je tudi v celoti posvečena mladinska priloga RAST številka 37, ki jo je uredil odbor Slovenskega kulturnega kluba.

Novelo Dissarangement ali Zmešanost je pripevala Darja Vavpotič. V prevodu je nato objavljena pesem Milana Rakiča Dediščina.

Med »Dokumenti« je objavljeno 12. nadaljevanje dnevnika ustreljenega bogoslovca Lojzeta

Breznika, ki v tej številki sega od 13. oktobra 1941 do 18. januarja 1942.

Univerzitetni profesor, geograf Jože Velikonja objavlja prisrčen članek ob 60-letnici ekonomista Toussainta Hočvarja. Slavljeneč pa ni dočakal ne 60-letnice ne članka, ker je medtem podlegel hudi bolezni.

Tu so še tradicionalne rubrike: drobne, a zanimive novice pod naslovom »Mogoče ne veste, da ...«, »Klopotec«, ki ga prispeva Jelka Cvelbar in ga tokrat posveča nekaterim vidikom ravnanja s turisti, Antena z novicami in slikovnim gradivom, Pod zbiralo lečo, ki prinaša zanimive odlomke iz tekoče slovenske publicistike, Čuk na Obelisku, Za smeh in dobro voljo.

Martin Jevnikar v rubriki Zamejska in zdomska literatura obravnava knjige Jurija Paljka »Soba 150«, Dušana Jelinčiča »Srečanje nikjer« in Janka Ferka »Napisi na zid zemlje«, v rubriki Knjige pa štirinajsti, torej predzadnji zvezek Slovenskega biografskega leksikona. Ester Sferco ocenjuje pesniško zbirko Stanka Janežiča »Sončni šotori«, »mak« pa kritično obravnava uprizoritev Rilkejevih »Devinskih elegij« v izvedbi Slovenskega stalnega gledališča.

Odbor Knjižnice Dušana Černeta, ki ima sedež v ulici Donizetti 3 v Trstu in zbira zamejsko ter zdomsko knjižno in časopisno gradivo, pa objavlja eno stran svojih novic, ki pričajo o številnih zvezah, ki jih je knjižnica uspela vzpostaviti s Slovenci po svetu, kar bogati njen edinstveni knjižni fond.

Delo na vrtu v juliju

V poletni vročini skrbimo za vse vrtnine, da bodo imele ugodne razmere za rast, to pa pomeni dovolj vode, hrane in zraka, zavarovati pa jih moramo tudi proti boleznim in škodljivcem. Vrtnina se bo normalno razvila, če bo imela dovolj prostora; vrtninam, ki jih gojimo iz sadik, ob saditvi zagotovimo potrebno razdaljo, direktno sajene vrtnine pa moramo redčiti in to čimprej, ko so rastline še majhne, vendar prvič le toliko, da je vsaka rastlina sama. Pozneje, ko so rastline večje in ni bojazni, da bodo propadle, jih redčimo na dokončno gostoto. S pravilno gostoto uravnavamo rast in tudi količino ter kakovost pridelka. Z večjo gostoto posevka do neke mere povečujemo pridelek. Pregosta solata in špinača bosta hitreje šli v cvet. Prerredka rdeča pesa bo razvila predebele in lesnate korene. Plevel jemlje hrano posevku in odvzema vlago. Z rednim odstranjevanjem plevela in okopavanjem posevkov dajemo rastlinam v poletnih mesecih dovolj zraka. Pred saditvijo in setvijo rastline pognojimo. S tem dobijo dovolj kalija in fosforja. Med bujno rastjo moramo potrositi še dušika, ki pospešuje rast in zavlačuje zorenje. Pravočasno moramo prenehati dognojevati, da bodo čebulnice dozorele in da bodo vse vrtnine v skladišču obstojnejše.

Ko rastline rastejo najbolj bujno, jih moramo zalivati. Bolje je talno zalivanje, kot pa rosenje, saj mokre rastline hitreje obolijo. Kumare so grenke, če nastanejo motnje v normalni rasti, na primer hitra sprememba temperature, suša, vrež, poškodbe. Zato jih moramo redno zalivati in skrbeti za enakomerno rast.

Vse prazne gredice takoj pripravimo za nove setve in saditve, predvsem sort vrtnin s kratko rastno dobo.

Posejemo črno redkev, repo, špinačo, konec meseca kitajski kapus. Razsajujemo endivijo, glavnatu solato, por, kolerabico, zgodnje sorte cvetače. Dozorel česen po-

pulimo, da ne bodo razpadli stročki in ga v senci pustimo dozoreti. Še vedno vidimo v vrtovih pohojeno še zeleno listje čebule, s tem žele pospešiti zorenje čebule, vendar čebula le prisilno zori, to pa zmanjša pridelek, ki se v shrambi ne obnese dobro.

Ce zemlja ni sveže gnojena s hlevskim gnojem, ampak je humozna, bo čebula dozorela brez takih posegov. Listje hrani čebulo in če ga odstranimo, dobimo drobno čebulo. Čebula, ki je preevč pognojena, zlasti če dobi preveč dušika, ne bo pravočasno zrasla. Nekatere sorte čebulčka dozori konec julija. Znamenje zrelosti je porumenelo listje, ki se suši. Čebulo je treba čimprej pobrati. Dozorela čebula po dežju znova odganja in požene korenine. Taka čebula se slabo drži v shrambi. Buče, kumare, cvetača in zelena potrebujejo mongo hranil, zato jih večkrat dognojimo z raztopino gnojila.

Okrasni vrt

Toplota in dolžina dneva silita vse rastlinje v cvetenje, oblikovanje semen in drugih plodov. Drevnine so prenehale cveteti, zadnji so bili rododendroni, ki jih bo poleti treba zalivati.

Ves mesec sejemo dveletnice. Če jih bomo sejali prej, bomo morali sadike prej pikirati. Sejančki so primerni za pikiranje, ki so jim zrasli vsaj trije normalni listi, poleg ključnih dveh. Prvo pikiranje lahko izpustimo, če sejemo le 2 do 3 rastline na četvorni meter. Če sejemo na stalno mesto, nekaj semen razprostremo po prostoru, kjer želimo, da bo rastlina zasedla kot, zakrila neprijeten pogled ali se košatila poleg zimzelenega iglavca.

Vrtne dveletnice

Seme vrtnih dveletnic prvo leto v zemlji vzklije, napravi dokaj močne korenine in pritlične liste zrasle v listno rozeto. Toliko razvita rastlina prezimi in spomladi požene zelni del in cvetna stebela, ki so

nižja ali višja. Cvetovi so različno oblikovani pri različnih vrstah in so odprti od zgodnje pomladi do srede poletja in celo dlje. Seme v semenskih glavicah dozoreva zaporedoma, kakor pač odcvetajo socvetja.

Uporabljamo pritlične vrste dveletnih cvetic. Vsi poznamo mačehe, nizke marjetice in spominčice. Na voljo pa so tudi srednje visoke dveletnice za rezanje: turški nagelj, zvončnica, visoke dveletnice, ki pa se razrastejo zelo na široko in so primerne za saditev posamično, ker cvetove na dolgih steblih opazimo že od daleč.

Posevek potrebuje zaščito pred premočnim soncem za nežne kaleče rastlinice. Zato je najprimernejša zaprta greda, na katere okvir postavimo slamarico za zasenčenje posejane površine. Sejemo v vrste, ki so oddaljene 15 cm druga od druge, če sejemo kaj več semen. Spodnji ali zgornji konec vrste zaznamujemo s paličico, ki nosi ime tam posejane cvetice. Mlade rastlinice se bodo lepše razvijale, če bodo posejane bolj na redko. Nujno je zalivanje. Presajanje opravimo pri nizkih in polvisokih dveletnicah. Visoke sejemo na stalno mesto v tem času. Slez in mah sta temnokalički, semena položimo povrhu zemlje in pokrijemo s papirjem ali pokošeno travo. Za rast ene rastline velja položiti 2, 3 semena. Če želimo večjo skupino iste vrste, naj bo rastlina od rastline oddaljena vsaj pol metra. Sadike sleza bomo pred hujšim mrazom prekrili s slamo, smrečjem ali čistim kompostom in spomladi to zaščito odstranili, da se bodo rastline same utrdile.

Najbolj znana dveletnica za rezanje v šopek je turški nagelj, zvončnico pa poznamo bolj slabo. Turški nagelj moramo sejati že maja ali junija v zaprto gredo na zavarovani kraj. Vzgoja sadik je enostavna ob redkejši setvi. Avgusta meseca sadimo sadike z razvitim listnim šopom in razvitimi koreninami na isto mesto. Do zime se bodo rastline dobro vrasle in prihodnjo pomlad lepo cvetele, če je zemlja pognojena. Posamezna rastlina toliko bolj cvete,

nadaljevanje na 8. strani ■

Jack London KRALJ ALKOHOL

28

Pričel sem delati! Delati! Jaz, ki sem delal z možaki, sem spoznal, da nisem niti najmanj vedel, kaj se pravi zares delati. In po deset ur na dan! Podajati sem moral premog za dnevno in nočno posadko in da si sem delal opoldansko prosto uro, nisem nikoli pred dvajseto dokončal svojega dela. Delal sem na dan po dvanajst, trinajst ur in za nadure niti dobil plačila kakor v tovarni za škatle.

Takoj na tem mestu lahko že izdam vso skrivnost. Opravljal sem delo dveh mož. Pred menoj sta isto delo opravljala dva zrela, čvrsta delavca, eden podnevi in eden ponoči. Vsak je dobival po štirideset dolarjev plače na mesec. Ravnatelj, ki je stremel za varčno upravo, me je bil pregovoril, da sem opravljal delo obeh mož za trideset dolarjev. Jaz sem menil, da napravljaj iz mene elektrotehniko. Dejansko pa je

družbi prihranil po petdeset dolarjev o bratnih stroškov na mesec.

Toda jaz nisem vedel, da sem nadomeščal dva delavca. Nihče mi ni tega povedal. Nasprotno, ravnatelj je vsem prepovedal praviti mi o tem. Kako pogumno sem prvi dan šel na delo. Delal sem z vso močjo, polnil železno samokolnico s premogom, jo prepeljal na tehtnico in stehal tovor, nato pa jo porinil v kurilni prostor ter jo zvrnil na plošče pred ognjem.

Pot je tekel od mene, a jaz nisem odnehal, dasi sem čutil, da pešam. Ob desetih dopoldne sem pograbil od kosila debel kos kruha s surovim maslom. Pogoltnil sem ga stoje, ves prašen od premoga in s šibčimi se koleni. Na ta način sem že ob enajstih použil vse svoje kosilo. Pa kaj zato? Spoznal sem, da mi bo tako mogoče nadaljevati z delom opoldansko uro. In jaz

sem delal ves popoldan. Stemnilo se je in delal sem pri električni luči. Dnevni kurjač je odšel in prišel je nočni. Jaz pa sem garal naprej.

Ob pol osmih sem se sestradan, opotekaje se umil, preoblekel in vlekel trudno telo domov. Do doma sem imel tri milje; imel sem prosto vožnjo s pridržkom, da sem lahko sedel toliko časa, dokler ni noben plačujoč potnik potreboval sedeža. Ko sem se zgrudil na zunanji sedež v kotu, sem molil, da ne bi noben potnik potreboval mojega sedeža. Toda voz se je napolnil in na polovici pota je vstopila ženska, za katero ni bilo sedeža. Hotel sem vstati, a sem v veliko svoje začudenje spoznal, da ne morem. Mrzel veter je vlekel in povzročil, da je moje izmučeno telo odrevenelo na sedežu. Ostali del vožnje sem porabil, da sem omehčal boleče sklepe in mišice in se postavil na spodnjo stopnico. Ko pa se je voz ustavil pri mojem vogalu, sem malodane padel na tla, ko sem stopil z njega.

Opotekal sem se do doma in prišepal v kuhinjo. Ko je šla mati kuhat, sem popadel kruh s surovim maslom; preden pa sem si utolažil glad in se je spekle meso,

»Pokoncilstvo«...

■ nadaljevanje s 6. strani

Pri pripravi na to slovesnost da niso mislili, da bo njih vabilo naletelo na tako velik odziv v slovenskih (dvojezičnih) farah in da so imeli pred očmi le praznik za bližnjo okolico.

Povsem napadalno pa zvenijo naslednji stavki: »vrh vsega pa bi rad omenil, da se človek ne ceni po tem, koliko slovenskih besed je spregovoril. Tudi Slovenec še nisi tedaj, če obvladaš jezik. So ljudje, ki so za slovensko skupnost dosti storili, čeravno niti niso obvladali slovenskega jezika... Dolgoletna izkušnja v nemških krajih me je pripeljala do prepričanja, da fanatizem, ki šteje besede, nima bodočnosti... Družiti, ne dražiti.«

Tako je sedaj tisti, ki se je javno potegnil za pravico do slovenščine, postal obtoženi, celo fanatik, ki draži, namesto da bi družil?

Poleg tega zatrjuje A. Kajžnik, da slovenska beseda ni bila namerno črtana s programa, toda ne naveda potem drugega vzroka za to črtanje.

Očitno je, da v koroški Cerkvi še niso premagane nemškonacionalne in liberalne vsedline, katere sta vsa povojna leta gojila znani škofijski vikar Kadras in gosposvetški župnik Mucher, to je mržnja do vsega slovenskega, najbolj pa do slovenske besede.

Kakšen slovenski dostojanstvenik, ki se znajde v takem okolju, pa mora, mogoče zaradi lastnega položaja, udariti po svojih rojakihi, mogoče zato, da ne bi imel sitnosti. S tem pa le izda, da obstaja protislovensko vzdušje, ki ga sili, da se spravi nad svoje rojake.

40 LET MED RIMOM IN DUNAJEM

■ nadaljevanje s 6. strani

opravila pomembno nalogo, ko sta med drugim zbrala celo vrsto dragocenih dokumentov in pričevanj mnogih politikov in tudi državnikov, ki so imeli odločilno besedo v zadnjih 40 letih za razvoj dogodkov na Južnem Tirolskem. Avtorjema je kot osnova za oblikovanje knjige služil niz radijskih oddaj, ki so bile na sporedu v Bocnu v letu 1985, se pravi v letu, ko je potekalo natančno 40 let, odkar sta se Rim in Dunaj pričela ponovno baviti s problematiko Južnega Tirola.

— Jn taku, videš Jakec, nas je vre pet milijard.

— Ma kaku znajo, kolko nas je? Kaku so nas prešteli?

— E, dragi moj, danes jemajo nekšne kunštne aparate, nekšne elektronske računalnike, ke ti zračunajo kar češ. So prfina preračunali, de bo ta petmilijardni otrok ana punca. Ma so se zmotli, zatu ke se je rodu fant. Jn znaš ki? U Zagrebi. Je Hrvat.

— Al čekirajo u Beogradu!

— Jn se kliče Matej. So mu nardili veliko fešto. Tudi ku ano tiskovno konferenco. So dajali po televiziji njegov jok. Jn je biu zraven prfina sekretar Združeneh narodov, tisti Perez de Cuellar. Uan je pršu u Zagreb na tisto športno univerziado, ke jo imajo študentje. Jn taku, ano z drugem, so nardili veliko fešto.

— Ma Mihec moj, meni se zdi, de ni neč kej za se veselt. Sej taku vsi pravejo jn pišejo, de nas je preveč na tem sveti. Mladina ne dobi dela; tehnika jn makine nardijo dela za ceu kup delaucou. Taku je dela zmeram mejn, ledi pej zmiram več.

— Ja, je res. Jn glih pr ta bogeh narodih jemajo narveč otrok. Aden od ta bogateh je pršu h anmi tašnemi reveži, ke je jemu ceu kup otrok jn mu je reku: Kej delaste tolko otrok u vaši mižerji? Jn znaš,

kej mu je odgovoru tisti revež? Je reku: Dragi moj gospud, mi nimamo vseh sort zabave ku teater, koncerte jn televižjon jn vse sorte; edina naša zabava je delat otroke. Zatu jeh jemamo dosti.

— Sej je res. Reveži jemajo ceu kup otrok, bogati pej jemajo anga, narveč dva. Jemajo tolko drugeh reči po glavi.

— E, statistiki so vre zračunali, de kamer je standart vesok je melo otrok, kamer je pej mižerja...

— Zatu jest rečem, de be mogli naredet mejn otrok jn pole be blo mejn mižerje.

— E, ma tu ni taku lahko. Zatu ke vera prepoveduje abortus jn tudi tiste pirole pruti spočetji.

— Ma jest be znou za an sistem. Televizija. Razdelt med boge ledi jn boge narode televizijske sprejemnike. Ledje be gledali televizijo jn ne be delali otrok. Čez an par let be se vre poznalo. Mladine be blo mejn jn vsi bi dobili delo. Taku be se televizija skazala za koristno iznajdbo jn ne samo za naredet ledi bol naumne.

— Ja, Jakec, ta bot si jo pej pogruntau. Zaslužeš nagrado.

—O—

VRT V JULIJU

■ nadaljevanje s 7. strani

kolikor bolj režemo cvetna stebila. Zaradi pestrih barv so primerni za šopek.

Mačehe, marjetice in spominčice sejemo do polovice julija, sadike pikiramo najpozneje po treh tednih. Na malih površinah sadimo enobarvne in če so dobro razvite, so odporne tudi na suh mraz. Marjetice cveto dolgo in razbijajo poznojesenski dolgčas. Julija sejemo seme spominčic, na stalno mesto pa presajamo septembra ali oktobra. Ta kraj pa naj bo na suhem. Pred hudim mrazom moramo gredo pokriti.

Z. T.

sem trdno zaspal. Zaman me je mati stresla in me skušala zbuditi, da bi pojedel meso. Ker se ji ni posrečilo, me je z očetovo pomočjo spravila v mojo sobo, kjer sem se kakor mrtev zvrnil na posteljo. Slekla sta me in odela. Zjutraj pa je bil velik križ, da so me zbudili. Strašno me je bolelo po vsem životu, a najhujše je bilo, da mi je zapestje oteklo. Toda oškodoval sem se za zamujeno večerjo in použil ogromen zajtrk, in ko sem odhmadral z doma, da bi ujel svoj voz, sem nesel s seboj kosilo, ki je bilo še enkrat tako obilno kot prejšnji dan.

Delati! Pa naj poskusi katerikoli mladenič, ki je pravkar izpolnil osemnajsto leto, premagati dva odrasla podajača premoga. Delati! Davno pred poldnevom sem bil pojedel poslednjo drobtinico svojega ogromnega kosila. Ampak jaz sem bil trdno odločen, da jim pokažem, kaj zmore čvrst mladič, ki ima voljo vzpeti se više. Najhujše pri vsem je bilo, da mi je zapestje otekalo in me močno oviralo pri delu. Malo je ljudi, ki ne vedo, kako boli, če si človek gležnje izpahne. Potem pa si mislite bolečine, če podajaš premog in porivaš na-

loženo samokolnico z rokami, izpahnjene z rokami.

In na tak način sem se nadalje učil, da bi postal elektrik. Večer za večerom sem šepal domov, nesli so me na posteljo in slekli. Jutro za jutrom sem vedno z ogromnejšim kosilom s sabo šepal od doma in na delo.

Sedaj nisem več prebiral knjig iz knjižnice. Nisem se več sestajal z dekleti. Bil sem v resnici prava delovna živina. Delal sem in jedel in spal in moj duh je spal ves ta čas. Vse skupaj je bilo kakor mora. Delal sem vsak dan, všteti nedelje, in sem željno pričakoval edinega prostega dne na koncu meseca in sem sklenil, da bom ves tisti dan preležal v postelji in samo spal in počival.

Večkrat sem bil opazil, da je dnevni kurjač na čuden način strmel vame. Naposled je neki dan spregovoril. Najprej sem mu obljubil, da bom molčal. Ravnatelj da mu je bil prepovedal, da bi mi kaj povedal, in ker mi bo povedal, tvega svojo službo. Pravil mi je o dnevnem podajaču premoga in o nočnem podajaču in o plači, ki sta jo dobivala. Delal sem za trideset do-

larjev na mesec isto delo, ki sta ga onadva delala za osemdeset dolarjev. Povedal bi mi bil že prej, mi je rekel kurjač, ko ne bi bil tako dodobra prepričan, da se moram zrušiti pod takim delom in iti. Na tak način sem samo sam sebe ubijal, in to popolnoma brez koristi. Potiskal sem ceno doli, je dokazoval, in pripravil dva moža ob delo.

Ker pa sem bil ameriški fant in zraven ponosen ameriški fant, nisem takoj pustil dela. Zavedam se, da je bilo to neumno od mene, ampak jaz sem trdno sklenil, da bom delal toliko časa, da bom ravnatelju dokazal, da sem to mogel storiti, ne da bi se zrušil. Šele potem sem hotel delo pustiti, da bi spoznal, kako zmožnega mladeniča je izgubil.

In tako sem tudi vestno in trapasto zares storil. Delal sem dalje, dokler ni prišel čas, ko sem točno ob šestih pripravil ves nočni premog. Tedaj pa sem pustil namera, da bi delal več kakor za dva moža za plačo mladeniča, pa sem šel domov in spal štiriindvajset ur.

(Dalje)